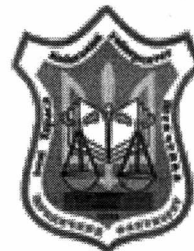

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ПУБЛІЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ:
ПОШУК ОПТИМАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ»**

9–10 листопада 2018 року

Київ
2018

УДК 34.02(477)(063)

П 88

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Гриценко І. С. (*співголова оргкомітету*) – д. ю. н., професор;

Мельник Р. С. (*співголова оргкомітету*) – д. ю. н., професор;

Губерська Н. Л. – д. ю. н., професор;

Посидинок В. В. – д. ю. н., професор;

Волинець Р. А. – к. ю. н., доцент;

Чехович Т. В. – к. ю. н., доцент.

П 88 **Публічне право України: пошук оптимальних моделей правового регулювання:** матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 9–10 листопада 2018 року / ред. кол. Гриценко І. С., Мельник Р. С. та ін. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 112 с.

ISBN 978-966-916-708-8

У збірник вміщено матеріали міжнародної науково-практичної «Публічне право України: пошук оптимальних моделей правового регулювання», яка відбулася в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка 9–10 листопада 2018 року.

Відповідальність за зміст публікацій, точність наведених фактів, інших відомостей покладено на авторів.

УДК 34.02(477)(063)

ISBN 978-966-916-708-8

© Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, 2018

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Чемерис І.М.

*аспірант кафедри галузевого права
Херсонського державного університету
м. Херсон, Україна*

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) до основних завдань кримінального провадження відносить забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини. Реалізація цих завдань відбувається у першу чергу через діяльність органів досудового розслідування, яка полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Формою здійснення цієї діяльності є кримінально-правовий інструментарій, у вигляді слідчих та процесуальних дій, передбачених КПК України [1]. Проте не всі надані слідчому процесуальним законодавством повноваження можуть бути однаково ефективно використані на практиці.

Норми чинного КПК містять регламентацію порядку збору доказової бази у кримінальному провадженні. Зокрема, ст. 93 КПК України визначено, що «сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених цим Кодексом» [1].

Аналіз даної норми дозволяє визначити наступні нормативно закріплені способи збирання доказів:

- 1) проведення слідчих дій;
- 2) проведення негласних слідчих дій;
- 3) проведення процесуальних дій, зміст яких полягає у отриманні від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок та проведення інших процесуальних дій.

Слід зазначити, що для використання способів збирання доказів у слідчій практиці повинні знайти втілення у формі, визначеній КПК. Якщо порядок та форми перших двох способів збирання доказів регламентовані доволі детально, то в науковій думці з приводу 3-го способу єдиного підходу не вироблено.

Питання «витребування документів та відомостей» як способу збирання доказів з часу прийняття КПК України 2012 року постійно перебуває в полі зору науковців таких, як: Ю.І. Азаров, О.В. Капліна, Я.Ю. Конюшенко, М.М. Михе-

енко, М.А. Погорецький, Л.Д. Удалов, О.Ю. Хабло, М.Є. Шумило та інших. Проте результати їх досліджень кардинально різняться. Так, Ю.І. Азаровим, О.Ю. Хабло, Я.Ю. Конюшенко висловлена думка про те, «витребування документів» є самостійним інститутом збирання доказів та може бути реалізоване шляхом винесення відповідної постанови слідчого, за умови добровільності надання відповідної інформації органами влади та громадянами. При цьому, саме добровільність надання документів чи відомостей вказується як риса, яка відрізняє його від тимчасового доступу [2, с. 136].

Ми не погоджуємося з позицією зазначених авторів, керуючись наступним.

Чинним КПК не передбачено способи та не визначено процедури, використовуючи, які слідчим може бути реалізовано повноваження на витребування документів та відомостей. Жодних положень про можливість слідчого скеровувати вимоги, надсилати запити чи іншим способом зобов'язувати надавати інформацію чи документи КПК не містить. Таким чином, будь-яке листування слідчого із органами влади, місцевого самоврядування, підприємствами установами та організаціями у процесуальному розумінні знаходиться поза кримінальним процесом в силу невідповідності, як то визначено ст. 86 КПК України «порядку, встановленому цим Кодексом». Враховуючи, що повноваження оперативних працівників у кримінальному провадженні є похідними від повноважень слідчого – аналогічний висновок можна зробити і щодо повноважень останніх на збір первинної інформації, особливо на етапі розкриття злочину.

Сумнів щодо обґрунтованості викликає із запропонована науковцями форма реалізації «витребування документів чи відомостей», через винесення відповідної постанови. Відповідно до положень ст. 110 КПК України постанова слідчого, прокурора, прийнята в межах компетенції згідно із законом, є обов'язковою для виконання фізичними та юридичними особами, прав, свобод чи інтересів яких вона стосується, тобто не передбачає добровільного характеру виконання. Таким чином, описана Ю.І. Азаровим, Я.Ю. Конюшенко, О.Ю. Хаблом позиція містить внутрішні логічні суперечності. Отже, враховуючи, що на сьогодні, кримінальне процесуальне законодавство не містить вимог до форми змісту, строків реалізації та відповідальності за невиконання вимоги слідчого щодо «витребування документів чи відомостей» – єдиною законною можливістю отримати документи чи інформацію про певні факти є виключно інститути тимчасового доступу та обшуку.

За таких обставин законодавчо-обґрунтованою виявляється позиція юристів-практиків. Так, Юдін О. слушно зауважує, що відсутність чіткої форми витребування документів, як способу отримання доказів за ч. 2 ст. 93 КПК в аспекті ст. 19 Конституції України, за якою посадові особи зобов'язані діяти на підставі, у межах та у спосіб, визначений Конституцією та законами України, перетворює норму ч. 2 ст. 93 КПК України на декларативну [3.]. Погоджуючись із наведеною тезою варто звернути увагу і на те, що відповідно до ст. 84 КПК України докази зібрані в порушення порядку, встановленому КПК України для проведення слідчих чи процесуальних дій, визнаються недопустимими та, як наслідок, не можуть бути використані у процесі доказування. Згідно із звітом Центру політико-правових реформ отримання документів та інформації без

відповідного рішення слідчого судді є негативною та водночас поширеною неформальною практикою застосування чинного КПК України [4, с. 37].

Разом із цим, варто констатувати, що судова практика на даний час фактично ігнорує продовження отримання відомостей у кримінальному провадженні шляхом направлення слідчим листів чи запитів. Найпоширенішим прикладом існування такої практики є отримання слідчими інформації про перебування осіб на обліку у психіатра, нарколога. Слід зазначити, що відомості про стан психічного здоров'я особи і надання психіатричної допомоги є конфіденційною інформацією відповідно до статті 6 Закону України «Про психіатричну допомогу» [5]. За таких обставин очевидною є потреба законодавчої регламентації процедури витребування та отримання органами досудового розслідування від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок.

Аналізуючи напрямки подальшого розвитку кримінально-правової політики у сфері регламентації збору доказів, варто відзначити велику користь «витребування документів та відомостей речей, документів та відомостей» як способу збору доказів у кримінальному провадженні через його оперативність. Саме завдяки цій своїй рисі описаний спосіб сприяє швидкому досудовому розслідуванню як одному із головних характерних рис кримінального провадження.

Тому з метою «легалізації» дій слідчих варто внести зміни до положень ч.2 ст. 93 КПК України, виклавши її зміст у наступній редакції: «Сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання за письмовим запитом від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок».

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2011 № 2341-III / офіційний сайт ВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Азаров Ю. І. Окремі питання збирання доказів у кримінальному провадженні / Ю.І. Азаров, О. Ю. Хабло, Я. Ю. Конюшенко // Юридична наука. – 2015. – № 5. – С. 135-141. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2015_5_16.
4. Юдін О. Запити від правоохоронців: право просити та право відмовити / Бухгалтерія: право, податки, консультації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.buhgalteria.com.ua/Hit_ua.html?id=4929.
5. 35 неформальних практик у кримінальному судочинстві України / О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, Л.М. Лобойко, З.М. Саїдова. – К.: Москаленко О.М., 2014. – 41 с.
6. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III / офіційний сайт ВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/1489-14>.